

List Brunona Schulza do Romany Halpern z 29 sierpnia 1938 roku

Droga Romo!

Mam złe sumienie wobec Ciebie, że Ci cały czas nie pisałem¹. Liczę na Twoją wypróbowaną wyrozumiałość i dobroć. Parę razy chciałem pisać, nie wiedziałem jednak, gdzie jesteś i bałem się, że kartka (pisałem stamtąd tylko na kartkach) Cię nie dojdzie. Nie wiem także, czy już teraz jesteś w Warszawie ew. czy Stefanek jest tam, który odbiera Twoją pocztę.

Wytrwałem w Paryżu przeszło 3 tygodnie, mimo, że już po 1-ym tygodniu zdałem sobie sprawę, że nie zrealizuję mego programu tutejszego. Było naiwnością wyruszać w ten sposób co ja na podbój Paryża, który jest najbardziej ekskluzywnym, samowystarczalnym, zamkniętym miastem na świecie. Z moim przygotowaniem językowym nie mogłem marzyć o tym, żeby nawiązać jakiś kontakt z Francuzami. Ambasada nie zajęła się mną zupełnie, nie mogę zupełnie i na przyszłość na nią liczyć. Prócz tego Paryż był pusty – wszystkie lepsze salony sztuki zamknięte. Nawiązałem wprawdzie stosunki z jednym marszandem przy ul. Faub. St. Honoré², który mi chciał zrobić wystawę, ale potem sam wycofałem się z tego. Mimo to jestem zadowolony, że byłem w Paryżu, widział tyle zdumiewających rzeczy, zobaczył raz z bliska a nie za pośrednictwem reprodukcji – sztukę wielkich epok – a w końcu, że pozbyłem się pewnych złudzeń, co do kariery światowej.

Widziałem rzeczy piękne, wstrząsające i straszne. Wielkie wrażenie zrobiły na mnie cudowne kobiety paryskie – z towarzystwa i kokoty, swoboda obyczajów, tempo życia³. Nie chcę na razie więcej pisać, póki nie wiem, gdzie jesteś i jak Ci się powodzi? Czy byłaś w Krynicy? Jak się czujesz? Jak się ma Stefan? Czekam jakiejś wiadomości od Ciebie i na razie serdecznie Cię pozdrawiam

Bruno

29 VIII 1938

-
- 1 Wzmiankowana przerwa w korespondencji obejmuje okres pobytu Schulza w Paryżu.
  - 2 Mowa o marszandzie André J. Rotgém, paryskim marszandzie. Bliższe dane biograficzne – nieznane.
  - 3 Georges (Grégoire) Rosenberg, vel Gregory R. Marshak (1903-1984) – brat przyjaciółki Schulza, Marii Rey-Chazen (vel Chasin). Mieszkał w Polsce, Francji, Hiszpanii, Meksyku; zmarł w Paryżu.

Tekst listu oraz przypisy według wydania: Bruno Schulz, *Dzieła zebrane*, tom 5: *Księga listów*, zebrał i przygotował do druku Jerzy Ficowski, uzupełnił Stanisław Danecki, Gdańsk 2016. Przypisy oznaczone inicjałami S.D. opracował Stanisław Danecki, J.J. – Jerzy Jarzębski.